

1925 ~ 1935

Od roku 1923 bol starostom v Slavaji Starosta Michal Kundrat, ktorý pôsobil ako obce starosta v Slavaji do roku 1927. V tomto období veľkú dievčatá chodievati - obliekali sa do pekneho karpatského, ukrajinsko-

ko-murinského kroja. Vlasij vyčarovali priamo hlavou. Nosili tiež vizilky. Pekne vyskladané sukne (vtedy sa nazývali kabáty zo štyherajm, biele punčochy a čierne topánky. Na obrázku vidíte fotografiu Márii Magerovej, ktorá sa

darovala fotografovať v Prešove v roku 1926. V tomto čase ako chudobné dievča muselo ísť slúžiť do farára do Prešova, lebo chcela si zarobiť na slušné šaty. Menovaná slúžila aj v Mikuláši a v Medzilaborciach. Trisiel čas, keď aj Mária Magerová, rod. Dubasova sa dočkala so svojou rodinou v r. 1945 slobodnej ČSR a slušne vylomala 7 detí z toho dala 5 vylodovať.

Starostom obce toho času bol Ibic Starosta
Skyslák, ktorý bol chudobným chlap. obce.
com. Podľa jeho rozprávania bol starostom obce 1927 - 1930
v tom čase, keď v prvej buržoaznej republike
bola hospodárska kríza. Ľudia okrem sezón-
ných prác u veľkostatkárov nemali v obci
žiadneho zamestnania. Aj na kolážke v lese
bola zastavená práca začiatkom roku 1928,
lebo Užhorodská firma skrachovala a tak
sa prestalo sväzť drevo z Repejova, Fa-
rechovica a Slavaya kolážkou do Medzilá-
boriec. V obci nebolo žiadneho zamestna-
nia, iba pracovali za ostatným spôsobom život občanov
na svojich útokých poličkách.

V jarnom období mladé dievčatá
a chlapi, baj aj ženy odchádzali na
dolňaky k Tulišovu, Michalovciam na
kr. robotu. Tu pracovali pri výsadbe re-
miakov, repy, kukurice a iné práce. Za tú-
to prácu dostávali $1\frac{1}{2}$ kg. pšenice na 1 deň.
Fakto pracovali v lete počas žatvy a
v jesennom období zbierali úrodu, vykopá-
vali remiaky, repu a inú úrodu. Zo svo-
jich pozemkov nedokázali ani takú úro-
du vypestovať, aby mali dost chleba počas ka-
lendárneho roku pre seba a svoje deti.

Už v roku 1928 v Havaji pôsobili na školstvo
škole dve učiteľky Karsayová z Be-kultura
šova a Azarjova. Boli v Havaji už 2 tri-
dy obecnej cirkevnej greko-katolíckej školy. Boli
tu 8 ročníkov. V roku 1929 v Havaji boli už
zriadené 3 triedy obecnej školy. Pôsobila tu
aj učiteľka Macišková. Vyučovacím jazykom
bolo ukrajinské čixé, ako vtedy hovorili, rusinské
nárečie, akým písal Alexander Duchnovič. Do ro-
ku 1931 pôsobili uvedené učiteľky. V roku 1931
započal tu vyučovať a bol aj správcou školy
Turčani, na ktorého Havajčania spomína-
jú, že bol veľmi dobrým učiteľom, že ich
veľa naučil pre praktický život, ale
tento tu pôsobil iba do roku 1932.

Na fotografii
vidíte Máriu
Dubasovú z Hava-
ja v havajskom
národnom kroji,
ktorý nosievali vy-
daté ženy v Havaji
v roku 1927. Jejto žene
bol zabitý muž - Dubas
v prvej svetovej vojne
na Západnej Ukrajine.

V decembri r. 1928 a v januári a februári 1929 v Slavaji boli veľké m. Silné rázy a fujavice. V tejto zime vymrzla väčšina ovocných stromov nielen v Slavaji ale aj po okolitých obciach a na Slovensku. Veľa rasy tvorili mrazy nad -34°C . V tomto čase boli poškodené ovocné stromy a mnohí Slavajčania museli znova vysádzať nové ovocné stromy.

V celej krajine v roku 1929-1933 Hospodárska vládla hospodárska kríza. Bieda hlad, nezamestnanosť robotníkov, toto bolo možné pozorovať na každom kroku. Nezamestnaní robotníci dostávali od štátu jedálne lístky na jednu polievku a na dva kusy chleba. Tieto lístky medzi sebou robotníci nakupovali „žobráčinky“. Veľkostatkári a bohatí gazdovia ako náhle pocítili biedu na chudobnejších robotníkoch a roľníkoch, platili sezónnym robotníkom v Slavaji menej za odpracované dni ako za predchádzajúce roky. V predajniach bolo dost rôzneho tovaru, ale deti havajských rodičov chodili bosí a dospelý si užívali krbce z kože (Farkopu). Boli to veľmi ťažké roky za buržoaznej prvej ČSR. Bohatí si žili dobre.

Ako spomína Peter Klec, ktorý pracoval
v tomto čase, v r. 1927 na „kolajke“ v
Havaji, boli ťažké časy aj pre robotníkov, ktorí
stavali lietu kolajníc a násypy pre kolajku
z medzilaboriec do Repejova. Táto trať dl-
hú 32 km robila nejaká spoločnosť spojených
firiem z Prahy. Roku 1925 už trať bola ho-
tova do Malej Polomy. Už vtedy vozili drevo
z M. Polomy do medzilaboriec. Bolo to drevo
prvej triedy. Potom ho exportovali po našej
republike a do zahraničia. Hruba guľatina
sa zvažala do medzilaboriec na pilu, kde
z nejto rezali dosky a odvážali po štáte
a do zahraničia. Riaditeľom kolajníc a aj
celej výroby bol pán Rojt, židovskej národnosti.
Čas Rojt pobíral mesačný plat v r. 1928 8000 Kčs
Robotník zarobil na hodinu 2,50,- ktorý robil
z kolečkom (furikom) na násipe pri brate.
Majster zarobil na mesiac Kčs 800,-

Robotníci, ktorí robili na brate a tiež
v lesoch robotníci nemali kde bývať.
Vo väčšine bývali v lese v kolibkách a tu si
aj varili jedlo. Na brate pracovalo približne
1000 robotníkov zo Slovenska a z Podkarpát-
skej Ukrajiny (Rusi). Práca bola veľmi namáha-
va. Všetci robili ručne. Krampáčovali a furikovali.

Už začiatkom roku 1928 na hote a v lese pracovalo 1920 robotníkov. Pomocníkom riaditeľa bol neskôr Michal Kureľák, zo Zakarpatskej Ukrajiny, ktorý mal vyplatu od metrov dreva. Menovaný znarodňoval prácu a tak si vybudoval 2 villy na Zakarpatskej Ukrajine.

Koncom roku 1928 a r. 1929 túto hotel a celú firmu prevzala nijaká Užhorodská firma, ktorá počas hospodárskej krízy v štáte tiež skráchovala a robotníci ostali bez práce.

V roku 1929-1930 spravkyňou školy Škola by bola Karšayova Helena. Mariš Arzariová potom pôsobila v r. 1930-1932. Od roku 1932-1933 na škole pôsobil Turčani Mikuláš. V rokoch 1933-1935 tu pôsobil Ivan Bobak.

Dlhšie roky v Slavaji pôsobil fa. Cirkev pán Arzarj, ktorého manželka bola učiteľkou. V roku 1939 ho slovenskí arizatori a gardisti vyhnali do Zakarpatskej Rusi, kde sa narodil. V Zakarpatsku toho času Maďari okupovali Zakarpatskú Rus od 1939 do 1944, t.j. do oslobodenia našej vlasti a Zakarpatska. V roku 1939 v Medzilaburskom okrese pracuje niekoľko pravoslavných farárov, ktorí presvedčujú ľudí do prav. viery.

Starostom obce Havaj po Hricovi Starosta obce
Thytlakovi nasledoval Ducar He- 1930-36
fan, ktorý v Havaji starostoval do r. 1933.
Koncom roku 1933 bol vybraný za starostu
v Havaji Peter Ducar, ktorý pôsobil ako
starosta do roku 1936

Pod Notarský úrad v Havaji spa-Notarský
dali nasledujúce obce: Hlaškove, ma-úrad
kove, V. Vladiča, N. Vladiča, Driečna, Miková,
M. Palana. Ani najstarší občania nevedia od
akých čias bol založený notarský úrad, ako
to uvádzame v úvode kroniky. V rokoch
1930-35 bol v Havaji notárom Halas,
úradníkom - písaárom Almasý Jozef, ktorý
bol maďarskej národnosti.

Ludia bývali v drevených dom-
čekoch pod slamenou strechou. Niektorí malo-
rolníci, ktorí však boli v Amerike mohli
si dať na strechu drevené šindle. Naprik-
lad Hric Thytlak bol dvakrát v Amerike,
preto si dovoľil vybudovať nový domček,
pokrytý drevenými šindľom. Pod vplyvom
bohatších roľníkov, neskôr si prikryvať aj
ďalší roľníci pod drevenými šindľom. Plecho-
ví křížinu mala iba cirkev, fara a obecná škola.

1936~1944

Starostom obce bol zvolený čize vy- Starosta
braný v r. 1936 Vasil Kundrat, ktorý obce
pôsobil až do oslobodenia obce - Slavaj r. r. 1944.
V roku 1939 bol názor sta-
rosta pozmenený na názor

Uniforma
cestára
Vasila Marguru
z r. 1936

Zľava: pekný
kroj družičiek
na svatbe
v Slavaji 1938r.

Na ľavej fotografii vidíte svadbu Vasila Ma-
geru s Kalinova z Mariou Dubasovou z Slavaja r. 1938.
V prostredku mladá. Z ľavej strany M. Kozaková, z pravej A. Kozaková
komisár obce. Tento názor bol pozmenený
br. slovenským štátom od r. 1939 do 1944.

Aj toto obdobie možno charakterizo-
vať za obdobie biedy, nedostatkov
a nezamestnanosti robotníkov z Slavaja
a okolitých dedín a miest. Aj naďalej chodi-
li Slavajčania za prácou na dolniaky iba
sezónne na jarne práce, žatvu a jesenné
práce. Veľa chlapcov a dievčat v tomto čase
išli slúžiť do bohatých gazdov do Čiech, kde
veľmi ťažko pracovali za nízku mzdu na mesiac.

V tomto období bolo v ZSSR veľa poli. Politický život
ľudských strán, ktorí medzi sebou bo. dediny
jorali, a každá chcela zvíťaziť. Bolo ich 33.
Najpokorokovejšia medzi nimi bola Komunistická
strana československá pod vedením Klemen-
ta Gottwalda.

Mnichovská

23. mája 1938 bola prvá mobilizačná rada 1938
cia v ČSR. Aj z Slavajja boli mo-
bilizovaní vojaci v zálohe. Všetci vojaci išli
z myšlienkou brániť našu vlasť. V máji
išli len niektorí vojaci v zálohe, ale v ja-
sni v novembri už išli všetci vojaci v
zálohe do 50 rokov. I keď vojaci chceli hániť
svoju vlasť, buržoazní ministri a pre-
zident Dr. Eduard Benes zapredajú našu
republiku v Mnichove (Nemecko). Nemci oku-
pujú najprv Sudety, neskôr Čechy a Moravu,
Maďari okupujú južné Slovensko a berú aj
Košice a Podkarpatskú Rus až po Galáciu.
Takto sa rozpadla prvá československá
republika na tri kusky. Slavajj ostal pod
kzv. slovenským štátom. Prezidentom bol Dr.
Jozef Tiso. I keď sa Slovensko pokladalo za
samosiatny štát, Nemci s ním riasdili.

Slovenská vláda bola pomocníčkou fašistick-
kého Nemecka. Slováci museli ísť bojovať proti ZSSR.

Aj naďalej sa v Havaji hospodári hospodársky
na malých ubohých roľkách a od živoja dediny
jari do zimy chodia Havajčania pracovať
na bohatých gazdov a veľkostakarov. Ani
vo výstavbe obce sa však nepokračuje.
Prvý domok v r. 1941 bol kľuč pod plechom
u rodiny Peruchových.

Škola

Od 1.9.1935 do 1.9.1939 v Havaji a kultúra
pôsobil mladý učiteľ Cimbrna, kľo-
rý dobre učil deti v obecnej škole, ale
menovaný sa veľmi staral aj za kul-
turný rozvoj Havaja. Častejšie prednášal
prednášky na aktuálne témy v dedine,
nacročoval pomerne veľký cirkevný suter
(chór) a neskôr nacročoval aj žiakov a
dospelých svetské piesne. Medzi obyvateľ-
mi bol veľmi obľúbený. Po ňom do Ha-
vaja nastúpil 1.9.1939 Petrašovič, kľo-
rý pôsobil v Havaji až do roku 1944, t.j.
do oslobodenia obce - Havaj.

Ďalším lesníkom v Havaji bol od Lesníctvo
roku 1930 až do roku 1941 Fedor D-
mitrič, kľo-
rý býval so svojou rodinou
v Hájovne v Havaji. V roku 1941 od neho
prevzal lesníctvo v Havaji Jozef Žikeš, tento

